

Förmögenhetsstatistik

2003

HE0104

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Hushållens ekonomi

A.2 Statistikområde

Förmögenhetsstatistik

A.3 Statistikprodukten ingår inte i Sveriges officiella statistik

A.4 Ansvarig

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån (SCB)

Adress: Klostergatan 23

Kontaktperson: Adina Sjölin

Telefon: 019-176261

Telefax: 019-177087

E-post: adina.sjolin@scb.se

A.5 Producent

Myndighet/organisation: Statistiska centralbyrån (SCB)

Adress: Klostergatan 23

Kontaktperson: Adina Sjölin

Telefon: 019-176261

Telefax: 019-177087

E-post: adina.sjolin@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Förmögenhetsstatistiken berörs ej av gallringsföreskrifter.

A.9 EU-reglering

Inga tvingande EU-direktiv finns på förmögenhetsstatistiken

A.10 Syfte och historik

Statistiken ger information om förmögenhetens sammansättning och fördelning för individer och hushåll samt förmögenhetens förändring över åren. Statistiken är baserad på uppgifter för samtliga individer i riket och är framställd varje år mellan 1999 och 2003. Motsvarande hushållsstatistik är baserad på urvalsinformation. Hushållsstatistiken har framställts samma år som individstatistiken och dessutom för 1997.

A.11 Statistikanvändning

Undersökningen används framförallt av departement, statliga myndigheter, utredningar, intresseorganisationer, forskningsinstitutioner, nyhetsmedia och privatpersoner för att belysa förmögenhetsfördelningen för hushåll och individer.

Förmögenhetsstatistiken används i SCB:s mikrosimuleringsmodell FASIT. I FASIT-modellen är det möjligt att simulera budget- och fördelningseffekter av ändringar i skatte- och bidragssystem.

A.12 Uppläggning och genomförande

Förmögenhetsstatistik sammanställs för både individer och hushåll. För individer görs en totalundersökning baserad på registerdata. I registren saknas uppgifter om vilka individer som tillhör samma hushåll och därför måste hushållens förmögenhet skattas med hjälp av en urvalsundersökning. Undersökningen Hushållens ekonomi (HEK) används i detta avseende.

För individer samlas statistiken in för hela populationen via kontroll- och fastighetsuppgifter från Skatteverket. Underlaget för kontrolluppgifterna är uppgifter från svenska kreditinstitut, banker, Värdepapperscentralen, Stockholms fondbörs och andra institut som förvaltar hushållens pengar. Uppgifter om studieskulder samlas in från CSN. För att marknadsvärdera de finansiella tillgångarna används information från Stockholmsbörsen och Fondhandlarföreningen. De olika finansiella tillgångarna värderas utifrån deras värde den 31/12 undersökningsåret. De reala tillgångarna marknadsvärderas med hjälp av taxeringar samt statistik om regionala överlåtelsepriser för fastigheter och bostadsrätter (kontrolluppgifter) som sammanställts av MR/BY (Avdelningen för miljö- och regionstatistik, Enheten för bygg- och bebyggelsestatistik).

HEK används för att fastställa hushållets sammansättning och varje individ i hushållet påförs de ovan nämnda uppgifterna. Till varje hushåll bestäms en referensperson till vilken hushållets förmögenhet och skulder summeras. Därefter kan förmögenhet skattas efter hushållstyp och ålder (på referenspersonen). För mer information om Hushållens ekonomi, se HEK:s beskrivning av statistiken.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Statistiken kommer sannolikt att bli officiell. Det är osäkert om insamling och tillvägagångssätt kommer vara desamma i framtiden. Skulle förmögenhetsskatten slopas kan det bli aktuellt med en urvalsundersökning. Detta ligger dock utanför SCB:s kontroll.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

De statistiska storheter som skattas är marknadsvärdering av reala och finansiella tillgångar, skulder och nettoförmögenhet för olika typer av individer och hushåll. Undersökningen redovisar medianer, medelvärden, antal, andelar och summor. För att mäta förmögenhetsfördelningen beräknas bl.a. Gini-koefficienten. Redovisning görs också av decilgrupper indelade efter disponibel inkomst samt decilgrupper indelade efter nettoförmögenhet.

1.1.1 Objekt och population

Målpopulation för individstatistiken är de personer som varit folkbokförda i Sverige den 1/1 samt den 31/12 undersökningsåret.

Målpopulation för hushållen utgörs av samtliga hushåll som bildas av de individer som varit folkbokförda i Sverige någon gång under undersökningsåret. Personer som är tillfälligt borta, men som förväntas återkomma ingår i hushållet. Barn som bor lika mycket hos båda föräldrarna räknas med om de är folkbokförda i det aktuella hushållet. Institutionshushåll ingår inte i redovisningen. Den viktigaste redovisningsgruppen för hushåll bildas av de personer som var folkbokförda i Sverige både den 1 januari och den 31 december undersökningsåret.

Det hushållsbegrepp som redovisas är kosthushåll. Begreppet har använts sedan 1991 i HEK:s undersökning. Kosthushållet utgörs av alla personer som bodde i samma bostad och som hade gemensam "hushållning".

1.1.2 Variabler

De viktigaste bakgrunds- och klassificeringsvariablerna för individerna är kön, ålder och region. För hushåll tillkommer hushållstyp. Kön och ålder hämtas från RTB (SCB:s register över totalbefolkningen). Övriga variabler härleds med hjälp av uppgifter från tidigare nämnda uppgiftskällor samt HEK.

Målvariabler härleds från tidigare nämnda kontrolluppgifter samt uppgifter från CSN. Det gäller variabler ingående i reala och finansiella tillgångar, samt skulder. Komponenterna i dessa storheter framgår nedan.

Finansiella tillgångar

Banktillgångar

Avser behållning på konton med sammanlagd årsränta överstigande 100 kronor.

Börsnoterade aktier

Avser aktier enligt A-listan, O-listan, Nya marknaden och Aktietorget.

Räntefonder

Här ingår enbart svenska räntefonder, d.v.s. räntefonder som placerar i svenska obligationer och räntebärande värdepapper.

Andra fonder än räntefonder

Avser blandfonder och aktiefonder men även räntefonder som placerar i utländska räntebärande värdepapper.

Obligationer och andra värdepapper

Avser premieobligationer (omsatta efter 1995) och andra räntebärande obligationer, optioner, emissionsrätter och konverteringslån.

Skattepliktig försäkring

Här ingår den förmögenhetsskattepliktiga kapitalförsäkringen.

Reala tillgångar

Eget hem

Eget hem är småhus inrättade för permanent boende (under hela året) för en eller två familjer. Här redovisas även bostadsdelen i jordbruksfastighet.

Fritidshus

Fritidshus avser småhus inrättade till bostad för fritidsändamål för högst två familjer.

Jordbruksfastighet

Används för jord- och skogsbruk

Hysesfastighet

Avser flerbostadshus som kan innehålla både bostäder och lokaler.

Övriga fastigheter

Övriga fastigheter omfattar tomtmark för permanentboende och fritidsändamål, industrifastigheter samt fastigheter i utlandet.

Bostadsrätt

Avser en lägenhet eller ett småhus som ägs av en förening i vilken man själv är medlem.

Övriga reala och finansiella tillgångar

Denna variabel är en restpost som uppstår vid en jämförelse mellan taxerad förmögenhet från självdeklarationen och motsvarande belopp från registerdata. Det kan vara fråga om t.ex. onoterade aktier, bilar eller konst som man uppgivit som förmögenhet i sin självdeklaration. Övriga tillgångar blir dock kraftigt underskattade. Detta beror på att många personer inte behöver ta upp sina övriga tillgångar till beskattning då deras tillgångar inte är så pass stora att de är förmögenhetsskattepliktiga.

Skulder

Sammanlagd skuld vid årets slut

Avser skuld från skatteverkets kontrolluppgiftsregister. I individundersökningen finns endast uppdelningen på sammanlagd skuld och studieskulder som är en del i den sammanlagda skulden. I hushållsundersökningen finns fler indelningar. Här skattas skulder tagna med eget hem som säkerhet samt motsvarande skuld för bostadsrätt.

Studieskuld

Särredovisas ur kontrolluppgiftsskulden med hjälp av uppgifter från Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Skuld för eget hem

Avser skuld med eget hem som säkerhet och ingår endast i hushållsundersökningen.

Skuld för bostadsrätt

Avser skuld med bostadsrätt som säkerhet och ingår även den endast i hushållsundersökningen.

I övrigt skapas variablerna:

Summa tillgångar

Här summeras alla reala och finansiella tillgångar samt restposten (Övriga reala och finansiella tillgångar) till en post.

Nettoförmögenhet

Avser summa tillgångar minus sammanlagda skulder.

Disponibel inkomst

Utgör summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar.

1.1.3 Statistiska mått

Följande statistiska mått används för individer och hushåll: medelvärde, median, andel, totalsumma och Gini-koefficient. Gini-koefficienten används för att redovisa ojämnheten i inkomst- och förmögenhetsfördelningen. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde visar på större ojämnhet än ett lågt värde. För medelvärden och Gini-koefficienter beräknas urvalsosäkerheten med hjälp av 95-procentiga konfidensintervall.

1.1.4 Redovisningsgrupper

De statistiska målstorheterna skattas för ett flertal redovisningsgrupper som skapas med hjälp av olika bakgrundsvariabler. Redovisningar görs framförallt efter respektive tillgång/skuld, kön, ålder, hushållstyp, kommuner och deciler.

1.1.5 Referenstider

Individer som är folkbokförda i Sverige både den 1/1 och den 31/12 undersökningsåret finns med i undersökningen. Även personer som avlidit under året finns med. Hushållets sammansättning avser förhållandet den 31/12 undersökningsåret. För övriga uppgifter som ingår i undersökningen så utgörs referensperioden i allmänhet av undersökningsåret.

1.2 Fullständighet

Vi känner inte till någon annan statistik som belyser förmögenheten för individer och hushåll.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Förmögenhetsstatistiken för individer, som framställs med hjälp av en totalundersökning, bedöms vara av god kvalitet. Statistiken innehåller dock vissa osäkerhetskällor som man bör vara medveten om. För information om osäkerhet vid dessa beräkningar, se avsnitt 2.2.3 Mätning.

För framställandet av hushållsstatistiken används, som tidigare nämnts, undersökningen om Hushållens ekonomi. Liksom alla statistiska urvalsundersökningar är undersökningen om Hushållens ekonomi behäftad med viss osäkerhet. De felkällor som kan ha störst påverkan på resultaten i HEK är urvalsfelet, bortfallsfelet och mätfelet. För mer information om felkällor och deras konsekvenser, se HEK:s Beskrivning av statistiken.

2.2 Osäkerhetskällor

I individundersökningen finns vissa osäkerhetskällor som beskrivs i avsnittet 2.2.3 Mätning.

De felkällor som redovisas för hushållsundersökningen är urval, ramtäckning, mätning, svarsbortfall, bearbetning och modellantaganden. För mer information, se HEK:s Beskrivning av statistiken.

2.2.1 Urval

Individstatistiken baserar sig på en totalundersökning och lider alltså inte av något urvalsfel. För information om urvalsförfarande och storlek i

hushållsstatistiken, se HEK:s beskrivning av statistiken. Variabeln förmögenhet har en mycket sned fördelning genom att en liten grupp hushåll har mycket stor förmögenhet. Urvalsfelet varierar kraftigt beroende på om ingen eller flera av dessa hushåll råkar komma med i urvalet. Det planeras en förändring av urvalsdesignen för att reducera urvalsfelet.

2.2.2 Ramtäckning

För individstatistiken finns inget täckningsfel. För information om täckningsfel i hushållsstatistiken, se HEK:s beskrivning av statistiken.

2.2.3 Mätning

Undersökningen täcker inte alla förmögenhetstillgångar och därför är värdena för vissa variabler för små. Bankmedel med en årsränta som understiger 100 kr går vi miste om. Detta p.g.a. att banker inte behöver lämna kontrolluppgifter på dessa tillgångar. Det är inte heller möjligt att i dagsläget samla in uppgifter om befolkningens privata pensionstillgångar. Finansräkenskapernas skattning av det totala värdet på dessa privata pensionstillgångar uppgår till cirka 700 miljarder kronor. Därmed går vi miste om en relativt stor del av den totala förmögenheten. Företagares skattefria tillgångar, noterade aktier samt en stor del av hushållens övriga tillgångar (särskilt för de hushåll som inte når upp till gränsen för förmögenhetsskatt) såsom bilar, båtar, smycken och konst etc. finns inte heller med i undersökningen. Det planeras att inför framtida undersökningar utveckla metoder för att täcka både det privata pensionssparandet samt värdet av hushållens bilar.

Det finns även en del problem med att marknadsvärdera tillgångar. För vissa tillgångar kan endast närmevärden konstrueras.

En stor del av uppgifterna samlas in via kontrolluppgifter från Skatteverket samt uppgifter från administrativa register. Marknadsvärden på de flesta av de finansiella tillgångarna fastställs genom Stockholmsbörsens och Fondhandlarförningens information om kurser och värden den 31/1 undersökningsåret. Andra metoder används för att marknadsvärdera de reala tillgångarna.

För att fastställa fastigheters marknadsvärde görs beräkningarna på faktiska överlåtelsepriser i respektive kommun. Varje kommun erhåller en koefficient som används till att räkna upp respektive fastighets taxeringsvärde till ett marknadsvärde. I regel används kommunens koefficienter men där det varit ett för litet antal försäljningar av fastigheter i en kommun används koefficienter som beräknats för länet. Vi vet dock att fastighetspriser i vissa kommuner kan variera kraftigt vilket gör att marknadsvärdet för vissa fastigheter i kommunerna underskattas medan det för andra fastigheter överskattas. Antalet överlåtelser kan också vara litet och kan då spegla en icke representativ del av fastigheterna. Detta kan leda till över- eller underskattning av dessa reala tillgångar. I framtida undersökningar kan det komma att bli aktuellt att ta fram koefficienter för de församlingar där det varit tillräckligt med överlåtelser. Det skulle i så fall öka precisionen i att skatta marknadsvärde på fastigheter.

Vid marknadsvärdering av bostadsrätter görs också beräkningar som innehåller viss osäkerhet. Kontrolluppgifter på överlåtelsepris för sålda bostadsrätter används för att beräkna marknadsvärde. Genomsnittligt marknadsvärde tas fram för varje bostadsrättsförening där någon bostadsrätt sålts under året. Har det varit få eller inte några försäljningar alls i föreningen används det genomsnittliga överlåtelsepriset för församlingen. Räcker inte observationer för församlingen

används kommunvärdet och slutligen länsvärdet om inte kommunvärdet baseras på tillräckligt antal observationer. På ett liknande sätt som vid marknadsvärdering av fastigheter uppstår även här en osäkerhetsfaktor. Vid användandet av denna metod finns det risk att bostadsrätter erhåller en genomsnittligt marknadsvärde baserat på ett icke-representativt antal försäljningar. Om det till exempel har sålts många "ettor" i en förening baseras resten av bostadsrätterna i föreningen på dessa överlåtelse, trots att de är större och därmed troligen mer värda än de sålda "ettorna". Vi har ändå en uppgift som troligen höjer kvaliteten. I de fall det genomsnittliga värdet på en bostadsrätt blir lägre än dess förmögenhetsvärde (bostadsrättens andel av föreningens förmögenhet, insamlas som en kontrolluppgift sedan 2003) används istället förmögenhetsvärdet. Det gör att de stora lägenheterna som i vissa fall underskattas får sitt förmögenhetsvärde som marknadsvärde istället.

Till skillnad från fastigheter får vi för bostadsrätter tyvärr inte in några kontrolluppgifter på hur stor andel personer äger. Det måste lösas på annat sätt. I registren kan man se om personer är gifta och/eller har gemensamma barn. För dessa personer gör vi antagandet att de äger bostadsrätten ihop. De får alltså halva värdet var.

För information om mätning i HEK se motsvarande avsnitt i undersökningens Beskrivning av statistiken.

2.2.4 Svartsbortfall

Se HEK:s beskrivning av statistiken. För bortfallshushållen finns ingen exakt beskrivning av vilka medlemmarna i kosthushållet är. RTB-information utnyttjas därför för en approximativ avgränsning. Approximationen har dock sina brister. Två personer som är sammanboende utan att vara gifta och inte har gemensamma barn bildar två RTB-hushåll. Det innebär att variabeln hushållstyp pekar ut för många ensamstående och för få sammanboende.

2.2.5 Bearbetning

De variabler som är hämtade från olika myndigheters register håller numera god kvalitet. All information från registren bearbetas sedan för att framställa marknadsvärderade tillgångar.

2.2.6 Modellantaganden

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

I individstatistiken saknas en del förmögenhetsinformation. Vissa uppskattningar av betydelsen av dessa brister görs (se avsnitt 2.2.3).

Hushållsstatistiken lider av osäkerhet beroende på att den baserar sig på ett urval. Den osäkerheten kan dock kvantifieras med ett konfidensintervall. Konfidensintervall beräknas inte för alla skattningar, men nästa år kommer redovisningen av konfidensintervall att öka.

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Uppgiftsinsamling och publicering görs årligen.

3.2 Framställningstid

Framställning av förmögenhetsregistret påbörjas i oktober då definitiva kontrolluppgifter inkommit. Förmögenhetsstatistik 2003 publicerades i slutet av april år 2005.

3.3 Punktlighet

Publicering följer publiceringsplanen för serien Sveriges officiella statistik.

4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Förmögenhetsstatistiken har gjorts på liknande sätt sedan 1999. För åren 1999 – 2003 är alltså jämförbarheten god. Innan dess fanns förmögenhet endast som ett tillägg i undersökningen om Hushållen ekonomi (HEK).

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Jämförelsen mellan sammanboende och ensamstående påverkas av att inte alla sammanboende kan urskiljas i bortfallet (se avsnitt 2.2.4).

4.3 Sammanvändbarhet med annan statistik

Vid jämförelser med liknande statistik ska man tänka på att vår förmögenhetsstatistik är marknadsvärderad. Man ska även tänka på att hushållen kan vara olika definierade.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Förmögenhetsstatistiken finns beskriven på SCB:s hemsida: http://www.scb.se/templates/Product_83213.asp. Där finns också rapporter för Förmögenhetsstatistik 2002 och 2003. Det finns även efterfrågade tabeller. Inför publiceringen av rapporten släpps också ett pressmeddelande som återfinns på SCB:s hemsida, www.scb.se/press/pressinfo.asp

5.2 Presentation

Framgår av publiceringen.

5.3 Dokumentation

Variabelinnehåll samt definitioner av begrepp och variabler finns att tillgå.

5.4 Tillgång till primärmaterial

SCB utför på uppdragsbasis specialbearbetningar av undersökningens samtliga årgångar. Efter särskild prövning kan forskare och utredare få tillgång till avidentifierade mikrodata för egna bearbetningar.

5.5 Upplysningstjänster

Enheten för Skatter, förmögenhet och utgifter (BV/SFU) ansvarar för förmögenhetsstatistiken. Frågor om förmögenhet besvaras av Adina Sjölin och Petter Wikström. Båda nås på telefon 019 – 17 60 00.

2005-06-13